

AKADEMIJA TEHNIČKO VASPITAČKIH STRUKOVNIH STUDIJA NIŠ

ALTERNATIVNI IZVORI ENERGIJE

**Uslovi zaštite životne
sredine**

Strategija EVROPA 2020 – živeti dobro u okviru limita naše planete

- Početak 70-tih godina obeležio je formiranje dokumenata u cilju sprovođenja politike zaštite životne sredine. **Cilj politike bio je uspostavljanje određenih smernica, smišljanje generalnih ciljeva kojima će države članice i EU težiti u godinama koje slede.**
- Trenutni aktuelni plan je VII po redu, donet 2014. god. – „**Generalni akcioni program EU o zaštiti životne sredine do 2020. god. – živeti dobro u okviru limita naše planete**“
- **Zadatak programa je da pomogne realizaciji zadatih klimatskih promena i promene u životnoj sredini** na koje je EU pristala potpisivanjem relevantnih **međunarodnih dokumenata**, kao i da identifikuje pravne praznine u politici zaštite životne sredine kako bi bile ispravljene.

Opšti okviri politike EU u oblasti životne sredine

Danas se može reći da različita pitanja u oblasti životne sredine ili u vezi sa životnom sredinom zauzimaju **značajan deo aktivnosti EU**, tek početkom sedamdesetih godina XX veka, Evropska zajednica (EZ) je počela da preduzima intenzivnije političke akcije u ovoj oblasti.

Prvi propisi koje je EZ donela u oblasti životne sredine bili su, između ostalih, **direktive** koje su se odnosile na upravljanje otpadom (1975. g.), kvalitet vode za kupanje (1976. g.), zaštitu ptica (1979. g.), itd. Različite mere koje su preduzimane u tom periodu bile su na specifičan način povezane sa pitanjima u oblasti životne sredine i imale su prevashodno ciljeve koji su se odnosili na zajedničko tržište.

Poglavlje 27

- Godina 2017. je već četvrta godina u procesu pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji. Poglavlje 27 je najveće u pogledu zakonodavstva od 35 pregovaračkih poglavlja, tek treba da se otvori.
- Zaštita životne sredine, ublažavanje klimatskih promena i prilagođavanje klimatskim promenama jesu ključni izazovi.
- Paket zakonodavstva EU uključen u Poglavlje 27 pruža Srbiji sveobuhvatnu mapu puta za dostizanje najvišeg nivoa zaštite životne sredine i reagovanja na klimatske promene. Da bi proces bio uspešan, životna sredina i klimatske promene trebaju biti postavljene na viši stepen prioriteta.

Ciljevi

Ciljevi su postavljeni u tri tematske celine: opšti prioriteti, usavršavanje zakonskog okvira i ostvarivanje regionalnih, lokalnih i globalnih ciljeva.

Opšti prioriteti identifikuju tri oblasti od izuzetnog značaja:

• zaštita i očuvanje i uvećanje prirodnih resursa EU

• pretvaranje EU u ekološki efikasnu, zelenu i konkurentnu nisko ugljeničnu ekonomiju

• zaštititi građane EU od negativnih efekata u vezi sa životnom sredinom od rizika po zdravlje i dobrobit građana

Poboljšanje zakonodavnog okvira EU:

• maksimiziranje pozitivnih efekata politike zaštite životne sredine EU poboljšanjem njene implementacije

• unapređenje znanja i baze podataka politike zaštite životne sredine EU

• obezbeđenje investicija u zaštitu životne sredine u politiku klimatskih promena i rešavanje ekoloških eksternalija integracija i koherencije politike zaštite životne sredine

Lokalni, regionalni i globalni aspekt ekoloških ciljeva obrađuje nekoliko segmenta:

- povećanje **održivosti** gradova EU
- Poboljšanje **efektivnosti** aktivnosti EU u rešavanju internacionalnih problema u vezi sa životnom sredinom

Svrha ciljeva je da u određenim ekološkim standardima, dozvoljenim vrednostima, prihvaćenim kao globalna potreba za obnovu ekosistema i smanjenje negativnih efekata staklene bašte.

Planirane promene

- Smanjenje minimum 20% emisije gasova koji izazivaju efekat staklene bašte do 2020. godine (30% pod pretpostavkom da se zemlja u razvoju obavežu na znatno smanjenje emisije i da doprinesu shodno razvojnim kapacitetima)
- Postići 20% smanjenja utroška primarne energije u skladu sa nivoom projekta, poboljšanjem energetske efikasnosti
- Zaustaviti gubitak biodiverziteta i degradaciju održavanje ekosistema i njihovo obnavljanje u meri u kojoj je to izvodljivo do 2020. godine
- Zaustaviti globalni gubitak šuma najkasnije do 2030. godine i smanjiti tropsku deforestifikaciju za 50% do 2020. god. U poređenju sa 2008. god.

Ciljevi i načela politike EU u oblasti životne sredine

- Ciljevi politike EU u oblasti životne sredine definisani su u nekoliko **odredbi Ugovora o funkcionisanju** EU i Ugovora o EU i treba ih tumačiti u kontekstu ukupnih ciljeva EU i širem razvojnom i međunarodnom kontekstu uz snažnije naglašavanje mesta i uloge održivog razvoja.

Politika EU se zasniva na sledećim načelima:

- načelo predostrožnosti;
- načelo preventivne akcije;
- načelo da šteta u životnoj sredini treba da bude ispravljena na izvoru zagađivanja i
- načelo zagađivač - plaća.

Zakon o zaštiti životne sredine

- Ovim zakonom uređuje se integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji.
- Sistem zaštite životne sredine čine mere, uslovi i instrumenti za:
 1. održivo upravljanje, očuvanje prirodne ravnoteže, celovitosti, raznovrsnosti i kvaliteta prirodnih vrednosti i uslova za opstanak svih živih bića;
 2. sprečavanje, kontrolu, smanjivanje i sanaciju svih oblika zagađivanja životne sredine.

Osnovna načela zaštite životne sredine

1) **Načelo integralnosti** - državni organi, organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave obezbeđuju integraciju zaštite i unapređivanja životne sredine u sve sektorske politike sprovođenjem međusobno usaglašenih planova i programa i primenom propisa kroz sistem dozvola, tehničkih i drugih standarda i normativa, finansiranjem, podsticajnim i drugim merama zaštite životne sredine.

2) **Načelo prevencije i predostrožnosti** - svaka aktivnost mora biti planirana i sprovedena na način da: prouzrokuje najmanju moguću promenu u životnoj sredini; predstavlja najmanji rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi; smanji opterećenje prostora i potrošnju sirovina i energije u izgradnji, proizvodnji, distribuciji i upotrebi; uključi mogućnost reciklaže; spreči ili ograniči uticaj na životnu sredinu na samom izvoru zagađivanja. Načelo predostrožnosti ostvaruje se procenom uticaja na životnu sredinu i korišćenjem najboljih raspoloživih i dostupnih tehnologija, tehnika i opreme. Nepostojanje pune naučne pouzdanosti ne može biti razlog za nepreduzimanje mera sprečavanja i degradacije životne sredine u slučaju mogućih ili postojećih značajnih uticaja na životnu sredinu.

A hand holding a small globe with a house and a wind turbine on it.

Osnovna načela zaštite životne sredine

3) **Načelo očuvanja prirodnih vrednosti** - prirodne vrednosti koriste se pod uslovima i na način kojima se obezbeđuje očuvanje vrednosti geodiverziteta, biodiverziteta, zaštićenih prirodnih dobara i predela. Obnovljivi prirodni resursi koriste se pod uslovima koji obezbeđuju njihovu trajnu i efikasnu obnovu i stalno unapređivanje kvaliteta.

Neobnovljivi prirodni resursi koriste se pod uslovima koji obezbeđuju njihovo dugoročno ekonomično i razumno korišćenje, uključujući ograničavanje korišćenja strateških ili retkih prirodnih resursa i supstituciju drugim raspoloživim resursima, kompozitnim ili veštačkim materijalima.

4) **Načelo održivog razvoja** - održivi razvoj je usklađeni sistem tehničko-tehnoloških, ekonomskih i društvenih aktivnosti u ukupnom razvoju u kojem se na principima ekonomičnosti i razumnosti koriste prirodne i stvorene vrednosti Republike Srbije sa ciljem da se sačuva i unapredi kvalitet životne sredine za sadašnje i buduće generacije. Održivi razvoj ostvaruje se donošenjem i sprovođenjem odluka kojima se obezbeđuje usklađenost

A hand holding a small globe with a house and a wind turbine on it.

Osnovna načela zaštite životne sredine

5) Načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika - pravno ili fizičko lice koje svojim nezakonitim ili neispravnim aktivnostima dovodi do zagađenja životne sredine odgovorno je u skladu sa zakonom. Zagađivač je odgovoran za zagađivanje životne sredine i u slučaju likvidacije ili stečaja preduzeća ili drugih pravnih lica, u skladu sa zakonom. Zagađivač ili njegov pravni sledbenik obavezan je da ukloni uzrok zagađenja i posledice direktnog ili indirektnog zagađenja životne sredine. Promene vlasništva preduzeća i drugih pravnih lica ili drugi oblici promene svojine obavezno uključuju procenu stanja životne sredine i određivanje odgovornosti za zagađenje životne sredine, kao i namirenje dugova (tereta) prethodnog vlasnika za izvršeno zagađivanje i/ili štetu nanetu životnoj sredini.

Osnovna načela zaštite životne sredine

6) Načelo "zagađivač plaća" - zagađivač plaća naknadu za zagađivanje životne sredine kada svojim aktivnostima prouzrokuje ili može prouzrokovati opterećenje životne sredine, odnosno ako proizvodi, koristi ili stavlja u promet sirovinu, poluproizvod ili proizvod koji sadrži štetne materije po životnu sredinu. Zagađivač, u skladu sa propisima, snosi ukupne troškove mera za sprečavanje i smanjivanje zagađivanja koji uključuju troškove rizika po životnu sredinu i troškove uklanjanja štete nanete životnoj sredini.

7) Načelo "korisnik plaća" - svako ko koristi prirodne vrednosti dužan je da plati realnu cenu za njihovo korišćenje i rekultivaciju prostora.

8) Načelo supsidijarne odgovornosti - državni organi, u okviru svojih finansijskih mogućnosti, otklanjaju posledice zagađivanja životne sredine i smanjenja štete u slučajevima kada je zagađivač nepoznat, kao i kada šteta potiče usled zagađivanja životne sredine iz izvora van teritorije Republike Srbije.

Osnovna načela zaštite životne sredine

9) **Načelo primene podsticajnih mera** - državni organi, odnosno organi autonomne pokrajine, odnosno organi jedinice lokalne samouprave preduzimaju mere očuvanja i održivog upravljanja kapacitetom životne sredine, posebno smanjenjem korišćenja sirovina i energije i sprečavanjem ili smanjenjem zagađivanja životne sredine, primenom ekonomskih instrumenata i drugih mera, izborom najboljih dostupnih tehnika, postrojenja i opreme koja ne zahteva prekomerne troškove i izborom proizvoda i usluga.

10) **Načelo informisanja i učešća javnosti** - u ostvarivanju prava na zdravu životnu sredinu svako ima pravo da bude obavešten o stanju životne sredine i da učestvuje u postupku donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni.

11) **Načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu** i pristupa pravosuđu - građanin ili grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije, pravo na zdravu životnu sredinu ostvaruju pred nadležnim organom, odnosno sudom, u skladu sa zakonom

Sprovođenje propisa

- Ostvaren je izvestan napredak u pogledu pravnog okvira za pristup informacijama o životnoj sredini. Kvalitet javne rasprave u postupku procene uticaja na životnu sredinu odnosno strateške procene uticaja na životnu sredinu je nizak. Javna rasprava se retko organizuje na transparentan i adekvatan način.
- Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine je u obavezi da objavljuje sve pozive na javne rasprave i konsultacije na svom veb sajtu. U periodu septembar–oktobar 2015. godine, međunarodne i mađarske organizacije upozorile su organizacije u Srbiji da su u toku konsultacije o projektu proširenja nuklearne elektrane Pakš u Mađarskoj. Konsultacije o proceni uticaja na životnu sredinu za nuklearnu elektranu Pakš nisu sprovedene na odgovarajući način i samo je malom broju OCD bilo omogućeno da neposredno u njima učestvuje. Nadležni organi često odlažu objavljivanje izveštaja o proceni uticaja na životnu sredinu i propuštaju da informišu zainteresovane.

PRAĆENJE STANJA ŽIVOTNE SREDINE

Monitoring

- Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave u okviru svoje nadležnosti utvrđene zakonom obezbeđuju kontinualnu kontrolu i praćenje stanja životne sredine u skladu sa ovim i posebnim zakonima.
- **Monitoring je sastavni deo jedinstvenog informacionog sistema životne sredine.**
- **Vlada donosi programe monitoringa** na osnovu posebnih zakona.
- **Autonomna pokrajina**, odnosno jedinica lokalne samouprave **donosi program monitoringa na svojoj teritoriji** koji mora biti u skladu sa programom iz stava 3. ovog člana.
- **Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave obezbeđuju finansijska sredstva za obavljanje monitoringa.**

PRAĆENJE STANJA ŽIVOTNE SREDINE

Sadržina i način vršenja monitoringa

- Monitoring se vrši sistematskim praćenjem vrednosti indikatora, odnosno praćenjem negativnih uticaja na životnu sredinu, stanja životne sredine, mera i aktivnosti koje se preduzimaju u cilju smanjenja negativnih uticaja i podizanja nivoa kvaliteta životne sredine.
- Vlada utvrđuje kriterijume za određivanje broja i rasporeda mernih mesta, mrežu mernih mesta, obim i učestalost merenja, klasifikaciju pojava koje se prate, metodologiju rada i indikatore zagađenja životne sredine i njihovog praćenja, rokove i način dostavljanja podataka, na osnovu posebnih zakona.

Međunarodno širenje politike zaštite životne sredine

Nivo usvajanja >> broj zemalja gde je politika usvojena

Zemlje uključene u studiju: Albanija, Australija, Austrija, Belorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Kanada, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Nemačka, Estonija, Finska, Francuska, Mađarska, Irska, Island, Italija, Japan, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Moldavija, Novi Zeland, Holandija, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, Rusija, Slovačka, Švedska, Švajcarska, Španija, Južna Koreja, Turska, Ukrajina, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države

- Fond za zaštitu životne sredine ukinut je 2012. godine, ali je Vlada nastavila da naplaćuje takse od zagađivača i preusmerila te prihode u državni budžet. Ubiranjem dažbina na ovaj način nije uspjelo da se obezbedi redovno i sistematično finansiranje sektora zaštite životne sredine, a omogućena je dodela prikupljenih sredstava za druge svrhe.

THINK
GREEN

Izvori:

- Osnove ekološkog inženjerstva – Prof. Dr Slaviša Trajković
- Osnovi ekologije - Prof. Dr DMITAR Lakušić
- Menadžment životnom sredinom – Prof. Dr Ljubica Komazec
- Ekologija - mr. sc. Ivana Dujmović